

# ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483<sup>1</sup>

ทวิศักดิ์ หอมทรัพย์<sup>2</sup>

จากการศึกษาระบบกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยผ่านพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 อันเป็นกฎหมายแม่บทเกี่ยวกับกระบวนการล้มละลายที่บังคับใช้ในปัจจุบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลล้มละลาย โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย พบว่ารัฐธรรมนูญนั้นกำหนดเรื่องได้บัญญัติเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคลอันพึงได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในฐานะพลเมืองของรัฐและมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย โดยการเลือกปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์โดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งสถานะของบุคคลก็ดี ฐานะทางสังคมก็ดีหรือเศรษฐกิจก็ดีอย่างใดอย่างหนึ่งเหล่านี้ย่อมไม่สามารถที่จะกระทำได้ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้เป็นการเฉพาะเท่านั้น จากการศึกษาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ทำให้ทราบปัญหาหลายประการของระบบกฎหมายล้มละลาย ผ่านพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย ทั้งยังมีความไม่ชัดเจนต้องอาศัยการตีความกฎหมายอยู่หลายประการผู้สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ปัญหาการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเจ้าหนี้ในการฟ้องคดีล้มละลาย การที่ศาลคำสั่งพิทักษ์ชั่วคราวในคดีล้มละลายนั้นเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติเปิดช่องให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะขอคุ้มครองประโยชน์ในระหว่างพิจารณาคดี ซึ่งเจตนารมณ์ของการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวนั้นเป็นการคุ้มครองสิทธิในทางทรัพย์สินของเจ้าหนี้ อันเป็นการป้องกันมิให้จำเลยยักย้าย ถ้ายเท จำหน่ายทรัพย์สิน กล่าวคือเมื่อศาลล้มละลายรับฟ้องโจทก์มาแล้ว ศาลจะดำเนินการกระบวนการสืบพยาน โจทก์ พยานจำเลยโดยศาลจะต้องได้ส่วนให้ได้รับความจริงตามคำฟ้องของโจทก์ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมี

---

<sup>1</sup> บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิชาตอนันต์ และคณะกรรมการสอบคือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปริดา ไชยमानนท์

<sup>2</sup> นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้ศาลยกฟ้อง ซึ่งหากได้ความจริงศาลต้องมีคำสั่งพิทักษ์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่หากพิจารณาไม่ได้ความจริงก็เป็นบทบังคับศาลต้องพิพากษายกฟ้องโจทก์ ซึ่งแม้ว่าการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ไว้ชั่วคราวเพื่อรอการไต่สวนอันมีลักษณะเป็นการคุ้มครองเกี่ยวกับการจัดการกิจการทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ชั่วคราว แต่ผลคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวก็มีลักษณะในทางกฎหมายอย่างเดียวกับผลของคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดซึ่งมีผลทางกฎหมายในการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินหรือกิจการของตนเพราะอำนาจดังกล่าวจะตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์แต่เพียงผู้เดียว อีกทั้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลซึ่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ หรือของผู้อื่นอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายในการยึดทรัพย์นั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ใดๆ อันเป็นของลูกหนี้ หรือที่ลูกหนี้ได้ครอบครองอยู่ และมีอำนาจหักงักเพื่อเข้าไปในสถานที่นั้น ๆ รวมทั้งเปิดตู้निรภัย ตู้หรือที่เก็บของอื่นๆ ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นจำเป็น ซึ่งแม้พิจารณาผลทางกฎหมายจะพบว่าลูกหนี้จำเป็นต้องสูญเสียความสามารถในการจัดการทรัพย์สินของตนทั้งระบบเป็นการชั่วคราว ซึ่งมาตรการดังกล่าวที่กฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ไว้ชั่วคราว แต่ผู้ศึกษาพบว่าระบบกฎหมายก็เปิดช่องให้สิทธิเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์อันเป็นการกระทบต่อสิทธิของลูกหนี้เกินสมควรเมื่อพิจารณากับบทลงโทษที่กำหนดไว้แต่ก็ยังไม่มีความเหมาะสมพอกับผลกระทบต่อสิทธิของลูกหนี้หากศาลมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ซึ่งควรที่จะมีหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เป็นการประกันสิทธิลูกหนี้มีความชัดเจนมากขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ผู้ที่อาจจะได้รับความเสียหายต่อไป

ประการที่สอง ปัญหาการจำกัดเสรีภาพในการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรของบุคคลล้มละลาย พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 67(3) บัญญัติว่า เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้หรือพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และยังไม่ได้ออกจากล้มละลาย (3) ลูกหนี้จะออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ได้ เว้นแต่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะอนุญาตเป็นหนังสือ และถ้าจะย้ายที่อยู่ต้องแจ้งตำบลที่อยู่ใหม่เป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาอันสมควร

จากการพิจารณาพบว่ากฎหมายล้มละลายในปัจจุบันมิได้บัญญัติข้อเท็จจริงอันเป็นพฤติกรรมที่เป็นเหตุแห่งการห้ามบุคคลล้มละลายในการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรเอาไว้โดยให้เป็นดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้สิทธิบุคคลล้มละลายในการเดินทางซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับคำสั่งของกรมบังคับคดีที่วางหลักแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่วัตถุประสงค์ในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการเดินทางของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ลูกหนี้มาให้ความร่วมมือในการรวบรวมทรัพย์สินและเป็นมาตรการในการป้องกันไม่ให้มีการย้ายถ่ายเทพทรัพย์สิน ส่วนนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าการที่รัฐออกกฎหมายมาเพื่อเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลล้มละลายนั้นยังมีบางส่วนที่ยังไม่เป็นไปตามหลักการของความได้สัดส่วนซึ่งกฎหมายควรบัญญัติพฤติกรรมข้อจำกัดไว้ให้เกิดความชัดเจนเพื่อให้ลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายทราบถึงพฤติกรรมข้อ

ต้องห้ามที่เป็นการห้ามออกนอกราชอาณาจักร ทั้งยังให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนของผู้ปฏิบัติอีกทางหนึ่ง ด้วยและเพื่อป้องกันผลการทบทวนการใช้ดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ที่อาจจะไปกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายมากเกินไปจนสมควร

ประการที่สาม ปัญหาการจำกัดสิทธิของบุคคลล้มละลายเกี่ยวกับการรับเงินจากการประกอบอาชีพ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 67 (1) เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้หรือพิพากษา ให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว และยังไม่ได้สั่งปลดจากล้มละลาย (1) ลูกหนี้จะต้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ กำหนดจำนวนเงินเพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูป โดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ ทรัพย์เป็นผู้อนุญาตให้ลูกหนี้จ่ายจากเงินที่ลูกหนี้ได้มาในระหว่างล้มละลาย และลูกหนี้จะต้องส่งเงินหรือ ทรัพย์สินที่เหลือให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดพร้อมด้วย บัญชีรับจ่าย

มาตรา 121 วรรคหนึ่ง ถ้าลูกหนี้เป็นข้าราชการ เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว เจ้าพนักงาน พินัยทรัพย์มีสิทธิรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือเงินในทำนองเดียวกันนี้ของลูกหนี้จาก เจ้าหน้าที่เพื่อรวบรวมแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ได้ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงชีพลูกหนี้และ ครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูป ซึ่งหากพิจารณาตามมาตราดังกล่าวพบว่าเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ ลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายในอันที่จะใช้สิทธิเพื่อขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดเลี้ยงค่าเลี้ยงชีพของ ตนเองและครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะานุรูปและเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่ต้องกำหนด รายจ่ายจำนวนดังกล่าวนี้ให้กับลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย ตามมาตรา 67(1)ซึ่งลูกหนี้หรือบุคคล ล้มละลายต้องแสดงเหตุผลเพื่อประกอบการพิจารณาของเจ้าพนักงานพิทักษ์ด้วย แต่เมื่อพิจารณามาตรา 121 กำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับบรรดาเงินได้ต่างๆของลูกหนี้เพื่อที่จะรวบรวมและแบ่งแก่ บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายและกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ต้องกำหนดค่าเลี้ยงชีพของลูกหนี้หรือบุคคล ล้มละลายตามสมควรแก่ฐานะานุรูปซึ่งจากบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองมาตราดังกล่าว เกิดความไม่ชัดเจน และต้องมีการตีความในการบังคับใช้กฎหมายว่าทั้งสองมาตราดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักความ ยุติธรรมแล้วหรือไม่อย่างไร ฉะนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนจึงต้องเพิ่มบทบัญญัติให้มีความชัดเจนในทาง ปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลาย

ประการที่สี่ ปัญหาการเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลาย ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 79 วรรคสอง ถ้าบุคคลล้มละลายละเลยไม่ช่วย ศาลมีอำนาจเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลาย นั้นได้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงการใดที่ได้กระทำไปภายหลังการปลดจากล้มละลายสืบเนื่องมาจากเมื่อศาล ล้มละลายมีคำสั่งปลดล้มละลายแล้วย่อมมีผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากสภาวะจากการเป็นบุคคลล้มละลายและ มีอำนาจเข้าจัดการกิจการและทรัพย์สินของตนได้ตามปกติ แต่อย่างไรก็ตามลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายนั้ นก็ยังคงมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจำหน่ายและแบ่งทรัพย์สินของตนที่

อยู่ในอำนาจจัดการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามความต้องการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ โดยหากบุคคลล้มละลายที่ได้รับการปลดจากล้มละลายฝ่าฝืนไม่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ตามความต้องการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ศาลจะมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลายนั่นเสียก็ได้

ซึ่งจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 123 นั้นจะพบว่าทรัพย์สินซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รวบรวมได้มาเมื่อลูกหนี้ละลายแล้ว กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจขายตามวิธีการและเป็นผลดีที่สุด การขายโดยวิธีอื่นนอกจากการขายทอดตลาดนั้นต้องได้รับความเห็นชอบของกรรมการเจ้าหนี้ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็ทรัพย์สินที่เสีง่ายหรือถ้าวางเข้าไว้จะเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าทรัพย์สินนั้นและเมื่อพิจารณาแนวทางของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เกี่ยวกับการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ตามคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 501/2560 เรื่องการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการยึดทรัพย์ จับไล่ รื้อถอน ข้อที่ 23 ที่อนุโลมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ถือปฏิบัติวิธีการตามคำสั่งที่ 501/2560 โดยอนุโลมด้วยในเรื่องการยึดทรัพย์สิน และคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 503/2560 เรื่องการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สิน ข้อที่ 16 ที่ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อนุโลมวิธีการเกี่ยวกับการจำหน่ายทรัพย์สินมาบังคับใช้ด้วย จากแนวทางวิธีปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เกี่ยวกับการทรัพย์สินและกิจการของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายนั่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มักจะใช้วิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวนี้เป็นสำคัญ เช่น สิทธิการเช่าของลูกหนี้ที่มีอยู่ในระหว่างศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่าสิทธิการเช่านั้นแม้จะเป็นทรัพย์สินที่เป็นการเฉพาะตัวของของจำเลยซึ่งเป็นผู้เช่า แต่เมื่อกรมธนารักษ์ผู้ให้เช่ายินยอมให้ออนสิทธิการเช่าดังกล่าว โดยยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดและขายทอดตลาดได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจยึดและขายทอดตลาดสิทธิการเช่าอาคารของจำเลยได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 ดังเช่นตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2363/2565 กล่าวคือเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยทั้งสองเด็ดขาดเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียวมีอำนาจในการรวบรวมทรัพย์สินและจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 22 ในคดีนี้ได้ความว่าจำเลยทั้งสองมีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างอยู่ก่อนล้มละลาย ดังนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจในการยึดที่ดินดังกล่าวออกขายทอดตลาดต่อไปตัวอย่างของคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นนั้นเป็นตัวชี้แสดงให้เห็นถึงวิธีการจัดการและรวบรวมทรัพย์สินลูกหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะพบว่าเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะใช้วิธีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายแล้วนำเงินได้สุทธิจากการขายทอดตลาดดังกล่าวนำมาแบ่งแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายภายใต้หลักการบริมสิทธินั้นเอง ฉะนั้นเมื่อพิจารณากลับไปหลักของมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่กำหนดหน้าที่ให้บุคคลล้มละลายซึ่งได้รับการปลดจากล้มละลายนั้นยังมีหน้าที่ช่วยในการจำหน่ายและแบ่งปันทรัพย์สินของตนซึ่งตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องการนั้น จะต้องพิจารณาลงไปว่าการขายทอดตลาดทรัพย์นั้นกระบวนกรของกฎหมายนั้นไม่ได้มีขั้นตอนใดที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขว่าถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ดำเนินการ หรือไม่กระทำการใดจะทำให้การขายทอดตลาดทรัพย์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้นการขายทอดตลาดทรัพย์นั้นจึงไม่จำเป็นต้อง

ได้รับความร่วมมือของลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ย่อมสามารถกระทำการต่อไปได้โดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว ดังนั้นในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นก็สามารถดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลล้มละลายในการจำหน่ายและแบ่งปันทรัพย์สินแก่บรรดาเจ้าหนี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาต่อไปถึงมาตรา 79 วรรคสอง ที่ให้อำนาจศาลมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลายหากบุคคลล้มละลายไม่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามมาตรา 79 วรรคหนึ่งนั้น เมื่อพิจารณาประกอบกับเจตนารมณ์ของระบบกฎหมายล้มละลายที่มีความประสงค์ในการช่วยเหลือลูกหนี้ให้ได้รับการปลดจากล้มละลายโดยเร็วเพื่อให้ลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายมีโอกาสกลับไปประกอบอาชีพเพื่อแข่งขันในระบบเศรษฐกิจได้ต่อไปนั้นผู้ศึกษามีความเห็นว่าเมื่อการจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายโดยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถที่จะดำเนินไปได้โดยมิต้องได้รับความร่วมมือจากลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายนั้น การที่มาตรา 79 วรรคสองให้กำหนดให้ศาลล้มละลายหยุดนับระยะเวลาในการปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายนั้นย่อมเป็นการกระทบสิทธิในทางทรัพย์สินของลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายเกินสมควรจะนั้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลายควรมีการบัญญัติกฎหมายที่มีความชัดเจนและเหมาะสมเพื่อเป็นหลักการในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลล้มละลาย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในส่วนที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลล้มละลายนั้น ผู้ศึกษาพบว่ามีส่วนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะดังนี้ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในการขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้ชั่วคราว ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า

ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 17 และมาตรา 29 เป็นว่า

มาตรา 17 วรรคหนึ่ง “ก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องขอพร้อมวางเงินค้ำประกันความเสียหายของลูกหนี้ เพื่อขอให้พิทักษ์ของลูกหนี้ชั่วคราวก็ได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องนี้แล้วให้ดำเนินการไต่สวนต่อไปโดยทันทีถ้าศาลเห็นว่าคดีมีมูลให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินลูกหนี้ชั่วคราว”

“มาตรา 17 วรรคสอง เงินประกันค่าเสียหายนั้นมีให้คำร้อยละสองของจำนวนทุนทรัพย์ตามฟ้อง”

มาตรา 29 วรรคสอง “เมื่อเจ้าหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลตามวรรค ลูกหนี้อาจร้องขอต่อศาลขอให้สิทธิหักกลบลบหนี้ตามความเสียหายที่ศาลกำหนดให้ได้”

2. ปัญหาการจำกัดเสรีภาพในการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรของบุคคลล้มละลาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า

ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 67(3) และ (4) เป็นว่า

มาตรา 67(3) “ลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายจะเดินทางออกนอกราชอาณาจักรได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากศาลหรือพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และต้องปรากฏว่าลูกหนี้ได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลในการรวบรวมทรัพย์สิน”

“มาตรา 67(4) ภายใน 30 วันเมื่อลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายย้ายที่อยู่ใหม่ให้ลูกหนี้หรือบุคคลล้มละลายแจ้งภูมิลำเนา หรือสำนักทำการใหม่ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือแจ้งต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ณ สำนักงานบังคับคดีจังหวัด หรือสำนักงานบังคับคดีสาขา ณ ภูมิลำเนาที่ตนอยู่อาศัยนั้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิของบุคคลล้มละลายเกี่ยวกับการรับเงินจากการประกอบอาชีพ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า

ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 121 วรรคแรก เป็นว่า

มาตรา 121 “ถ้าลูกหนี้เป็นข้าราชการ เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสิทธิรับเงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยเลี้ยง เบี้ยหวัด หรือเงินอื่นใดในทำนองเดียวกันจากเจ้าหน้ที่นั้นๆ เพื่อนำมารวบรวมเพื่อแบ่งปันแก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ ภายหลังจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่ลูกหนี้และครอบครัวตามสมควรแก่ฐานะรูป เมื่อลูกหนี้ปฏิบัติตามมาตรา 67(1)

4. ปัญหาการเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลาย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 มาตรา 79 เป็นว่า

มาตรา 79 “บุคคลล้มละลายซึ่งได้ถูกปลดจากล้มละลาย ยังมีหน้าที่ช่วยในการจำหน่ายและแบ่งทรัพย์สินของตนซึ่งตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องการ เมื่อเป็นหน้าที่โดยเฉพาะของบุคคลนั้น”

มาตรา 79 วรรคสอง “เมื่อการจัดการแบ่งปันทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไม่สามารถดำเนินต่อไปได้เนื่องจากบุคคลตามวรรคหนึ่งไม่ให้ความร่วมมือ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหนังสือแจ้งเตือนให้บุคคลดังกล่าวดำเนินการภายใน 15 วัน หากบุคคลดังกล่าวละเลยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานศาลเพื่อหยุดนับระยะเวลาตามกฎหมาย”

## เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย แสวงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2560),  
 ชีฟ จุลมนต์ และ กนก จุลมนต์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: สำนักศึกษา  
 อมรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2562),  
 วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการลูกหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : นิติ  
 บรรณาการ, 2559),  
 เอื้อน ขุนแก้ว, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท กรุงสยามพับลิชชิ่ง  
 จำกัด, 2566),